

2023-04-27
S2016/03089
S2023/01527 (delvis)

Socialdepartementet

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag att analysera förutsättningarna för och lämna förslag på åtgärder för att stärka förmågan att genomföra katastrofmedicinska insatser

Regeringens beslut

Regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att analysera förutsättningarna för och lämna förslag på åtgärder som, inom ramen för gällande lagstiftning, kan genomföras för att stärka förmågan att genomföra katastrofmedicinska insatser. I uppdraget ingår att analysera och redovisa kostnaderna för en utvecklad nationell förstärkningsresurs för katastrofmedicinska insatser som inbegriper såväl personella som materiella resurser. Utgångspunkt för arbetet med de personella resurserna ska vara det s.k. konceptförslag som myndigheten redovisade som en del av uppdraget att stödja regionernas arbete med att låna in hälso- och sjukvårdspersonal (S2020/07614).

Socialstyrelsen ska också analysera förutsättningarna för och lämna förslag om hur en nationell förstärkningsresurs även ska kunna användas för katastrofmedicinska insatser internationellt inom en WHO-, EU- eller Nato-ledd koordinering.

I uppdraget ingår även att analysera och undersöka vilka åtgärder som krävs för att uppfylla standarder inom WHO Emergency Medical Team (EMT), EU och Nato för utrustning och personal.

Socialstyrelsen ska vidare lämna förslag på alternativa dimensioneringar och kostnadsberäkningar för att upprätta en ändamålsenlig och kostnadseffektiv beredskap för katastrofmedicinska insatser nationellt och internationellt. Åtgärderna ska vara specificerade och redovisningen ska ge en översikt av hur kostnaderna fördelas över tid. Socialstyrelsen ska även utreda om kost-

naderna för att tillgängliggöra den nationella förstärkningsresursen för katastrofmedicinska insatser internationellt, helt eller delvis, kan finansieras genom befintliga system.

Socialstyrelsen ska när uppdraget genomförs inhämta kunskap och information från Folkhälsomyndigheten, Försvarmakten, Läkemedelverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), regioner, Sveriges Kommuner och Regioner och andra relevanta aktörer inom området som exempelvis kunskapscentrum inom katastrofmedicin, Svenskt Nationellt Råd i Katastrofmedicin.

Socialstyrelsen ska senast den 1 november 2023 lämna en slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet).

För uppdraget får Socialstyrelsen under 2023 använda 2 000 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2023 uppförda anslaget 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård, anslagsposten 9 Civilt försvar – hälso- och sjukvård.

Medlen betalas ut engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast den 1 december 2023.

Medel som inte har använts för avsett ändamål ska återbetalas senast den 31 mars 2024 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning av använda medel lämnas till Kammarkollegiet.

Redovisning, rekvisition och återbetalning ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Ärendet

Regioner och kommuner är huvudmän för hälso- och sjukvård i Sverige. Regionerna ska enligt 7 kap. 2 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) planera sin hälso- och sjukvård så att katastrofmedicinsk beredskap upprätthålls. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2013:22) om katastrofmedicinsk beredskap innehåller mera detaljerade krav om sådan beredskap. Med katastrofmedicinsk beredskap avses enligt föreskrifterna och de allmänna råden en beredskap att bedriva hälso- och sjukvård i syfte att minimera följderna vid allvarlig händelse. Vidare avses med allvarlig händelse en händelse som är så omfattande eller allvarlig att resurserna måste organiseras, ledas och användas på särskilt sätt.

Enligt lagen (2008:552) om katastrofmedicin som en del av svenska insatser utomlands ska Västra Götalands, Skåne, Östergötlands, Uppsala och Västerbottens län upprätthålla en beredskap för katastrofmedicinska insatser utomlands men får även upprätthållas av övriga regioner.

I Utredningen om hälso- och sjukvårdens beredskaps (S 2018:09) slutbetänkande Struktur för ökad förmåga (SOU 2022:6) anges att det i dag inte finns större mängder förstärkningsresurser för hälso- och sjukvård på nationell nivå. Socialstyrelsen har utrustning för en nationell förstärkningsresurs för traumavård men det saknas personella resurser för att bedriva vård i förstärkningsresursen.

Regeringen gav den 14 oktober 2020 Socialstyrelsen i uppdrag att stödja regionernas arbete med att låna in hälso- och sjukvårdspersonal (S2020/07614). Socialstyrelsen har inom ramen för uppdraget utrett frågan om Sverige har ett behov av en nationell personell förstärkningsresurs som med kort varsel kan sättas in för akuta insatser för att stödja en region vars hälso- och sjukvård riskerar att överbelastas.

I redovisningen av uppdraget presenterar Socialstyrelsen ett konceptförslag för en nationell förstärkningsresurs. I konceptförslaget beskriver myndigheten att en nationell personell förstärkningsresurs ska kunna användas vid en kris eller katastrof. Vidare beskrivs syftet med den nationella förstärkningsresursen vara att stärka befintliga hälso- och sjukvårdssystemers förmåga när behov av katastrofmedicinska insatser uppstår.

Nationella och internationella katastrofmedicinska insatser

Utredningen om hälso- och sjukvårdens beredskap föreslår i sitt slutbetänkande Struktur för ökad förmåga att regeringen ska ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram och genomföra särskild utbildning och övning av personal från regioner som kontrakterats för katastrofmedicinska insatser utomlands. Enligt utredningen kan sådan hälso- och sjukvårdspersonal, med fördel certifieras med WHO:s regelverk avseende EMT. I betänkandet gör utredningen även bedömningen att de resurser som finns i beredskap för katastrofmedicinska insatser utomlands bör kunna användas för motsvarande händelser nationellt. Betänkandet har remissbehandlats.

Sverige behöver ha en utvecklad katastrofmedicinsk beredskap och förmåga att genomföra katastrofmedicinska insatser för att effektivare kunna bistå

katastrof- eller krigsdrabbade områden. Befolkningens liv och hälsa måste kunna värnas också under katastrofliknande förhållanden. Det bör skapas redundanta och kostnadseffektiva förstärkningsresurser som kan användas i sådana situationer.

Folkhälsomyndigheten, MSB och Socialstyrelsen har på regeringens uppdrag undersökt Sveriges förutsättningar att delta i internationella hälso- och sjukvårdsinsatser (S2016/03089). Myndigheterna redovisade uppdraget i mars 2017 genom rapporten Svensk förmåga att delta i internationella hälso- och sjukvårdsinsatser. Av rapporten framgår att katastrofmedicinska insatser endast ska komma i fråga när andra resurser, inbegripet värdlandets egna resurser, inte är tillräckliga för att ge drabbade människor nödvändig hjälp. Katastrofmedicinska insatser ska inte aktualiseras förrän ett drabbat land begär hjälp av Sverige. Hjälp ska ges endast under en kortare tid, i den inledande fasen efter en kris eller katastrof. Vidare framgår det av rapporten att om hjälpbehovet är av den karaktären att det avser humanitärt bistånd på folkrättslig grund, ska hjälpen inte ges med stöd av lagen om katastrofmedicin. Som utgångspunkt ska den stat som begär stöd själv bära kostnaderna för det lämnade stödet.

Regeringen bedömer att Sverige behöver stärkt förmåga och kapacitet att genomföra katastrofmedicinska insatser.

På regeringens vägnar

Acko Ankarberg Johansson

Caroline Nilsson

Kopia till

Statsrådsberedningen, SAM

Finansdepartementet, BA

Folkhälsomyndigheten

Försvarsmakten

Kammarkollegiet

Läkemedelsverket

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Region Skåne

Region Stockholm

Region Uppsala

Region Västerbotten

Region Östergötland

Västra Götalandsregionen